

Rapport

utifrån kvalitetsgranskning av undervisningen i
religionskunskap A i den fristående gymnasie-
skolan Didaktus Jakobsberg i Järfälla kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Bakgrundsuppgifter om Didaktus Jakobsberg

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 under år 2011. Granskningen av Didaktus Jakobsberg i Järfälla kommun ingår i detta projekt.

Didaktus Jakobsberg besöktes den 19 och 24 maj. Granskningen utgår från kursplanen för religionskunskap A. Ansvariga inspektörer har utredarna Johan Pellberg och Partow Khademi varit.

I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 27 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också på hur IT används i undervisningen för att tydliggöra hur skolan tar sitt ansvar att ge eleverna förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Rapport

2011-09-02

2 (8)

Dnr 40-2011:1445

Bakgrundsuppgifter om Didaktus Jakobsberg

Didaktus Jakobsberg är en fristående gymnasieskola centralt belägen i Järfälla kommun. Huvudman för skolan är aktiebolaget Didaktus skolor AB. Det utbildningsprogram som erbjuds vid skolan är Barn- och fritidsprogrammet, Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet och Omvårdnadsprogrammet.

Skolverkets statistik visar att skolans genomsnittliga betygspoäng de senaste fem åren ligger på en något lägre nivå än snittet för såväl riket som kommunen. Drygt 70 procent av eleverna fullföljer utbildningen inom fyra år och de senaste fem åren har andelen behöriga till universitet- och högskolestudier varierat mellan 74 och 93 procent. Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2009/2010 var andelen elever som minst uppnådde betyget Godkänt i kursen religionskunskap A 86 procent.

I Didaktus Jakobsberg har kursen religionskunskap A givits 40 undervisningstimmar som är utlagt på en lektion i veckan. Utöver detta erbjuds tid för elevstöd av läraren i religionskunskap A och tid som används till studiebesök. Till följd av de praktikperioder eleverna genomför kan utformningen av schemat variera mellan olika veckor och perioder. Kursen erbjuds för eleverna i årskurs 3 och klasserna består av elever från ett specifikt program.

Den undervisande läraren i religionskunskap har fem års erfarenhet som lärare. Hon har gymnasielärarutbildning för undervisning i religionskunskap och historia. Skolans lärare är organiserade i arbetslag, inom ramen för arbetslagen diskuteras bl.a. pedagogiska frågor. Läraren i religionskunskap träffar några gånger varje år lärare i religionskunskap från andra skolor inom Didaktus och diskuterar då bl.a. pedagogiska frågor exempelvis gällande examination och bedömning.

Skolan ligger i ett större hus som inhyser ett flertal utbildningsverksamheter. Skolmiljön är öppen och ljus och präglas av ett tillåtande och öppet klimat mellan såväl eleverna som mellan elever och personal. Klassrummens beskaffenhet och storlek varierar men huvudsakligen sker undervisningen i en sal med omkring 30 bord enligt så kallad biosittning eller u-form med fokus framåt mot en whiteboard. I de flesta klassrum finns en projektor samt minst en dator med internetuppkoppling.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med kursplanen

Denna bedömning omfattar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i kursplanen; religion, livsåskådning och etik samt om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

Utifrån genomförda lektionsbesök samt intervjuer och samtal med såväl elever som lärare bedömer Skolinspektionen att undervisningen i religionskunskap A sker i enlighet med kursplanen. Detta bekräftas av genomförda elevenkäter där eleverna svarar att såväl religion, livsåskådning som etik präglar undervisningen. I samband med elevintervjun redogör eleverna även för att de inte isolerat arbetar specifikt med religion, livsåskådning eller etik utan att de kontinuerligt arbetar med dessa tre områden så att de, som de uttrycker det, "går in i varandra". I arbetet för att undervisningen sker i enlighet med kursplanen framkommer av intervjuer med såväl elever som lärare att läraren kontinuerligt tillsammans med eleverna arbetar för att klargöra kursplanens mål och betygskriterier. Som exempel kan nämnas de kommentarer och den återkoppling läraren ger på elevernas examinationer. Detta bekräftas av de dokumentstudier som Skolinspektionen genomfört.

Granskningen visar även att undervisningen omfattar faktakunskaper, analys och reflektion. Som exempel kan nämnas att eleverna, i samband med ett enskilt arbete om buddhismen, genom såväl föreläsning som egna studier, inhämtar kunskap om buddhismen och därefter uppmanas analysera, ta ställning och argumentera för huruvida buddhismen är en religion eller livsåskådning. I samband med elevintervjun framkommer även att eleverna i kursen övar sig i att argumentera för eller mot olika perspektiv. Som exempel på detta redogör eleverna bl.a. för att de oavsett personlig ståndpunkt uppmanas argumentera för eller mot dödshjälp. I samband med intervjun redogör läraren för att detta är en av flera metoder för att få eleverna att öva sig i att använda olika analys- och argumentationsmetoder och ge olika reflekterande perspektiv.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i religionskunskap A sker i enlighet med kursplanen.

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning utgår från läroplanen och de framgångsfaktorer som utpekats i aktuell forskning då det gäller att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna

Rapport

2011-09-02

4 (8)

Dnr 40-2011:1445

ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

De lektionsbesök, dokumentstudier och intervjuer Skolinspektionen genomfört visar att undervisningen i religionskunskap A tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen. I samband med lektionsbesök framkommer att läraren arbetar för att undervisningen ska fånga elevernas intressen och erfarenheter, vilket bekräftas av såväl elevenkäter som elevintervju.

Granskningen visar att undervisningen i religionskunskap A bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Av de dokumentstudier och de lektionsbesök Skolinspektionen genomfört framgår att läraren, såväl i planeringen av undervisningen som i samband med diskussioner under pågående lektion, använder sig av för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, något som även bekräftas av elevintervjun. Som exempel kan nämnas hur läraren, i samband med en föreläsning om buddhismen, drar paralleller till det samtida samhällets syn på frågor om bl.a. genus eller homosexualitet. Ett annat exempel är ett skriftligt enskilt arbete där uppgiften är formulerad så att den utgår från den tidpunkt och de frågor i livet som eleverna berörs av just nu, i det här fallet med utgångspunkt från tiden några veckor före studenten. Läraren redogör i intervjun för att detta, enligt henne, är ett bra verktyg för att väcka elevernas intressen.

I samtal och intervjuer med såväl elever som lärare framkommer att läraren, i samband med men även utanför lektionstid, arbetar för att hjälpa elever som har behov av eller önskar särskilt stöd. Eleverna berättar bl.a. att de kan få hjälp av läraren vilken tid som helst på dygnet och när som helst under veckans alla dagar. I skolan finns även en så kallad Pluggstuga dit elever, när de så önskar, kan gå för att erhålla stöd av bl.a. en specialpedagog. Trots detta finns det elever som riskerar att inte uppnå betyget Godkänt i kursen religionskunskap A.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska skaffa sig grund för livslångt lärande, och att skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Läraren ska också organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska också planera undervisningen tillsammans med eleverna, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

De dokumentstudier Skolinspektionen genomfört visar att läraren arbetar för att eleverna ska ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer. Rektorn redogör även för att skolan genomför anonyma kursutvärderingar i anslutning till att alla kurser och då även kursen i religionskunskap A avslutas.

De lektionsbesök och intervjuer Skolinspektionen genomfört visar dock att eleverna i undervisningen i religionskunskap A inte i tillräcklig utsträckning ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer. Läraren planerar och genomför målmedvetet kursen och dess enskilda lektioner med konsekvensen att det utrymme som ges för elevinflytande är begränsat. Som exempel på detta är när läraren, i samband med en lektion, är så fokuserad på sin lektionsplanering att elevernas frågor och synpunkter inte i tillräcklig utsträckning beaktas. Detta bekräftas även av de elevenkäter som genomförts i samband med besöket. Eleverna berättar bl.a. i intervjun att det händer att läraren, i samband med lektioner, efterfrågar elevernas synpunkter på undervisningen, men de ger samtidigt uttryck för att alla elever kanske inte vågar eller tar chansen att framföra de eventuella synpunkter de har på undervisningens innehåll eller upplägg. Vidare framkommer vid elevintervjun att det, under kursens gång, inte genomförts någon formaliserad utvärdering i de kurser och studieprogram som granskats vid den aktuella inspektionen.

Skolinspektionen bedömer att eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningen men att detta behöver utvecklas så att alla elever, även under kursens gång, ges möjlighet till inflytande över både innehåll och arbetsformer.

Rapport

2011-09-02

6 (8)

Dnr 40-2011:1445

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden

Enligt läroplanen ska undervisningen vara icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden¹ och möta främlingsfientlighet och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

Utifrån genomförda lektionsbesök, dokumentstudier samt intervju med elever och lärare bedömer Skolinspektionen att undervisningen i religionskunskap A sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden. Detta bekräftas av de elevenkäter som genomförts i samband med besöket där resultaten bl.a. visar att elever möts av respekt av sin lärare när de uttrycker sina åsikter. Eleverna ger i samband med intervjun flera exempel på att undervisningen är icke-konfessionell, saklig och allsidig och att läraren möter eventuella fördomar och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Som exempel på detta är hur läraren, inför ett studiebesök i en kyrka, bemötte en muslimsk elevs farhågor inför studiebesöket med saklig och konstruktiv dialog.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

Granskningen visar att det i Didaktus Jakobsberg finns förutsättningar för att i undervisningen i religionskunskap A använda IT-verktyg för att stödja elevernas kunskapsutveckling. Det bekräftas av de lektionsbesök som genomförts samt intervjuer med såväl elever som lärare. I samband med de lektioner som observerats används bl.a. dator och projektor i samband med föreläsning och i samband med en föreläsning om Tibet och buddhismen använder sig läraren även av Google Maps som ett redskap i undervisningen. Eleverna använder sig av bärbara datorer med tillgång till internet när de genomför ett arbete som bl.a. innebär att de ska söka information om buddhismen.

¹ Avser de värden som regleras i svensk lagstiftning och i de av Sverige antagna internationella konventioner.

Vid intervjun redogör eleverna för hur de med hjälp av läraren tränas i sin förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap samt att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Skolinspektionen bedömer att IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det ges förutsättningar för hög måluppfyllelse genom att undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningen men detta behöver utvecklas så att alla elever, även under kursens gång, ges möjlighet till inflytande över både innehåll och arbetsformer.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i religionskunskap A sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden och att IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och

Rapport

2011-09-02

8 (8)

Dnr 40-2011:1445

aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har fyra lektioner observerats av två inspektörer. Den ena inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andra på lärarens undervisning. En elevenkät har genomförts i slutet av varje lektion. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt de observerade lärarna intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare och rektor kring vad inspektörerna sett och gjort för bedömningar.